

Яна ПАВЛІЩЕВА,
orcid.org/0000-0002-6611-230X
кандидат філологічних наук,
асистент кафедри іноземних мов № 3
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
(Харків, Україна) yapavlisheva@gmail.com

ШВИДКІСТЬ ТА ТОЧНІСТЬ МОВЛЕННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З АНГЛІЙСЬКОЇ: ЯК ЗНАЙТИ БАЛАНС

Головною метою статті є дослідження проблеми збалансування швидкості та точності мовлення в розвитку комунікативного аспекту на заняттях з англійської мови. Автор наголошує, що розвиток комунікативних навичок студентів є пріоритетним серед сучасних методик викладання іноземних мов. У вступній частині статті аналізуються основні принципи комунікативних методик викладання та їх орієнтири на заняттях з іноземної мови. Автор підкреслює, що для зазначених методик викладання основоположною є орієнтація на активну роль студента й допоміжну, фасилітаторську роль викладача в процесі навчання, коли увага приділяється в першу чергу загальним потребам та цілям студента, підтримуються ідеї та інновації, що пропонуються студентами. Своєю чергою викладач намагається створити сприятливе для спілкування середовище, в якому студенти не конкурують між собою, а співпрацюють у процесі виконання різноманітних комунікативних завдань. Також у статті аналізуються типові комунікативні проблеми, з якими стикаються студенти на різних рівнях вивчення іноземної мови, пропонуються способи їх подолання. Далі автор детально вивчає аспект швидкості мовлення та його вплив на ефективну комунікацію. Тут зазначається необхідність набуття мовцем автоматизму у використанні базових лексико-граматичних структур та мовних одиниць у мовленні, тому аналізуються релевантні вправи для розвитку зазначеної навички. Крім цього, автор наголошує на розвитку вміння бути включеним у процес комунікації, робити смислові паузи та реагувати відповідним чином на мовлення співрозмовника. Далі у статті розглядається аспект точності мовлення, його основні складники та значення його розвитку для ефективної комунікації. Автор підкреслює необхідність напрацювання лексико-граматичної бази, а також розбирає практичні вправи для її опанування. Також аналізується виправлення помилок під час мовлення студентів, важливість цього аспекту в розвитку точності мовлення й психологічні особливості.

Ключові слова: швидкість мовлення, точність мовлення, комунікація, комунікативний підхід, мовлення, автоматизм мовлення.

Yana PAVLISHCHEVA,
orcid.org/0000-0002-6611-230X
Candidate of Philological Sciences,
Assistant at the Department of the Foreign Languages № 3
Yaroslav Mudryi National Law University
(Kharkiv, Ukraine) yapavlisheva@gmail.com

FLUENCY AND ACCURACY AT ENGLISH LESSONS: THE WAYS TO STRIKE THE BALANCE

The aim of the article is to investigate the problem of striking the balance between fluency and accuracy, developing communicative aspect at English classes. The author has emphasized that the development of students' communicative skills is the first priority in terms of the modern ELT methodologies. Major principles of communicative methods have been analyzed in the introduction of the article. The author has underlined the key issue here is the idea of student's active role and teacher's facilitation during the lesson. The student's learning needs are of paramount importance, their ideas and innovations should be supported by teachers. The teachers, in turn, are trying to create friendly and helpful environment where students are able to collaborate creatively during performing various communicative tasks. The article has also analyzed typical communicative problems that students have to deal with at the different levels of learning English and the ways of their overcoming have been suggested. The author has examined in details the aspect of accuracy and its influence on the effective communication. Here, the necessity of acquiring speaker's automaticity in using basic lexical and grammar units has been highlighted. Relevant tasks and exercises for reaching this goal have been analyzed. Besides, the author has claimed the importance of skill to be equal and fully engaged participant of the communication process in developing fluency. The ability to make meaningful pauses and react appropriately to the interlocutor's speech are also of great significance. Then, accuracy and its main components as well as its importance to the effective communication have been investigated. The author has emphasized the necessity of lexical and grammar fundamentals acquiring. The aspect of correction during the students' speech has also been analyzed, its psychological features as well.

Key words: fluency, accuracy, communication, communication skills, communicative approach, speech, automaticity.

Постановка проблеми. Методики викладання іноземної мови за останні десятиліття дедалі більше позначаються тенденцією розвитку комунікативних навичок та їх практичної реалізації в міжкультурному просторі. Це пов'язано з глобалізацією міжнародної спільноти та щоденною необхідністю спілкуватися англійською мовою як у побутовій сфері, так і в професійних колах. Саме тому перед викладачами іноземних мов постало актуальне завдання застосувати ефективні навчальні техніки та підходи для здобуття відповідних навичок комунікації у студентів. Одним із найбільш спірних питань в аспекті розвитку навичок спілкування постає збалансований підхід до набуття природної швидкості мовлення в поєднанні з точністю, грамотністю мови. Викладачі та методисти практичним шляхом намагаються віднайти гармонійне співвідношення між зазначеними аспектами, відштовхуючись від нагальних потреб та специфіки окремого класу. Однак усі зазначені вище спеціалісти згодні в тому, що розвиток одного аспекту не має відбуватися за рахунок іншого, адже й швидкість, й точність мовлення є невід'ємними та взаємодоповнюючими елементами ефективної комунікації.

Аналіз досліджень. Дослідженням проблеми співвідношення точності та швидкості мовлення займалися європейські та американські лінгвісти та методисти, серед яких можна виділити С. Торнбері (Торнбері, 1995: 7), А. Дерахшан (Дерахшан, 2016: 3), К. Пішкар (Пішкар, 2017: 6), Дж. Е. Дормер (Дормер, 2013: 4) тощо. Українські дослідники, такі як Л. Кокоріна та М. Літунова (Кокоріна, Літунова:2020, 2), Т. Бесараб (Бесараб, 2015: 1), Є. Кузнецова (Кузнецова: 2017, 5) тощо, вивчали головним чином питання комунікативного підходу у викладанні іноземних мов та його реалізації загалом. Проте аспекти швидкості та точності мовлення майже не вивчені у вітчизняній педагогіці і потребують детального аналізу.

Мета статті – проаналізувати роль швидкості мовлення у співвідношенні з точністю мови в розвитку комунікативних навичок студентів на заняттях з іноземної мови.

Виклад основного матеріалу. Серед методик викладання іноземних мов комунікативний підхід нині виявляється найбільш ефективним у розвитку навичок спілкування. Зазначений підхід відіграє провідну роль у викладанні іноземних мов, зробивши неактуальними методики, якими викладачі користувалися ще півстоліття тому. Якщо узагальнити, на другий план відійшли всі навчальні техніки та підходи, що були спрямовані на пасивну, сприймаючу роль студента,

який шляхом чи то перекладу текстів, чи то аудіювання та письма вивчав мову без активного її використання в процесі безпосереднього спілкування. Останнім же часом викладачами застосовується низка навчальних технік та методик, які умовно можна об'єднати під назвою «комунікативне викладання іноземної мови», що включають у себе лексичний підхід із його орієнтацією на опрацювання сталих мовних виразів (так званих «чанків») та підпорядкуванню граматики лексиці, а також розвитку навичок спілкування з опорою на ці мовні сполучення. Також важливою характеристикою зазначеної групи методик викладання є активна роль студента й допоміжна роль викладача в процесі навчання, коли увага приділяється в першу чергу нагальним потребам та цілям студента, підтримуються ідеї та інновації, що пропонуються студентами. Своєю чергою викладач намагається створити сприятливе для спілкування середовище, в якому студенти не конкурують між собою, а співпрацюють у процесі виконання різноманітних комунікативних завдань. Розвиток навичок комунікації також підтримується інтерактивними видами діяльності в процесі навчання, які базуються на парній та груповій роботі студентів, де відпрацьовуються види спілкування реальних життєвих ситуацій.

Усі сучасні комунікативні методики мають низку загальних характеристик, серед яких можна виділити такі:

- співвідношення участі студента та викладача в навчальному процесі становить 80% на 20%, що означає активну та самостійну позицію студента та фасилітаторську роль викладача, що спрямовує та корегує навчальний процес, але не втручається в розвиток власних стратегій навчання студентів;
- вивчення мови має бути максимально наближене для реального життя, з метою вільного застосування отриманих знань й поза межами класу;
- навчальний процес будується таким чином, щоб створити мовне середовище, в якому реалізується прагматична мета, з використанням аутентичної та функціональної мови;
- опрацювання усіх мовних аспектів (лексика, граматики, аудіювання, письмо) в кінцевому результаті має бути підґрунтям для розвитку комунікативної компетенції студентів.
- у співвідношенні швидкості мовлення до точності (грамотності) превалює швидкість з метою подолання мовного бар'єра у студентів у процесі комунікації.

В залежності від рівня підготовки студентів застосування комунікативних технік та обсяг розмовних завдань будуть варіювати від вживання

окремих елементарних розмовних фраз та слів до побудування складних речень й спонтанного вільного мовлення. Також відрізнятимуться комунікативні компетенції, якими набуватиме учень у результаті проходження кожного рівня. Так, вже початківці мають оволодіти мінімальними розмовними навичками, серед яких вміння вітатися та прощатися англійською, розповісти мінімальну інформацію про свій вік, професію та родину простими словами. Також із метою якомога більше уникати бажання висловитися рідною мовою учні рівня *Beginner* навчаються доповнювати свої комунікації жестами та мовою тіла, промовляти окремі слова з паузами та можливістю згадати необхідне слово. Викладач при цьому намагається не втручатися в процес мовлення учня, дозволяючи йому самостійно знайти свій індивідуальний спосіб виразити думку іноземною мовою, незважаючи на помилки. Так, із часом у студента формується впевненість у своєму мовленні та пом'якшується мовний бар'єр. Після ж акту комунікації викладач разом зі студентом корегує помилки та робить відповідні акценти щодо правильної вимови та інтонацій у мовленні. Таким чином, від самого початку вивчення мови людина привчається самостійно будувати навички спілкування, шукати релевантні засоби реалізації комунікативної задачі, спираючись навіть на мінімальний лексико-граматичний запас.

Коли студент досягає середнього рівня знання англійської, обсяг розмовних тем та активної лексики збільшується, розмовна мова в основному ще базується на простих конструкціях, із помилками у вимові, за паузами через пошук відповідного слова. Однак речення стають більш зв'язаними, акт мовлення – більш пролонгованим, значно поліпшується розуміння загального змісту розмови співрозмовника. Окрім цього, мова студента рівня *Pre-Intermediate/Intermediate* стає більш грамотною та точною, хоча в ній і не представлені ще складні граматичні конструкції. Цей рівень володіння мовою зазвичай називають необхідним для «виживання» у мовному середовищі, тобто опинившись поза класом, в іншомовному оточенні людина буде у змозі адекватно розуміти співрозмовників та виразити простими словами свою думку, будучи при цьому зрозумілою іншими. Таким чином, у комунікативному плані учень стає більш-менш самостійним, хоча й часто відчуватиме невпевненість через те, що не розуміє швидкодіючої ідіоматичної мови носіїв. Подолати це відчуття або переступити через мовний бар'єр, як правило, студентам вдається на рівнях *Upper-Intermediate/Advanced*. Як правило, біль-

шість учнів цих рівнів є близькими до вільного володіння розмовною мовою, тобто вони оволодівають навичкою спілкуватися тривалий час без пауз та сумнівів, їх мова є зв'язною, логічною та насиченою складною різноманітною лексикою з уживанням ідіом, фразових дієслів, сталих виразів, а також граматично правильною. Саме на вищих рівнях досягається рівномірний баланс між швидкістю мовлення та його точністю. Щодо студентів-початківців та середнього рівня знання англійської, то, як показує практика індивідуальних та групових занять, більшість учнів спрямовані на закріплення точності мовлення, коли закладаються основи граматичної компетентності та накопичується базовий словниковий запас. Однак досить міцним на цьому етапі є мовний бар'єр, невпевненість та страх розмовляти. Саме тому головним завданням викладача тут є оточити студентів якомога більше розмовною практикою як під час опрацювання нових лексико-граматичних тем, так і під час повторення пройденого матеріалу. Постійна участь в інтерактивних іграх, парних діалогах, розмовних клубах за тематикою виявиться тим стимулом, що допоможе учням подолати мовний бар'єр, розвивати швидкість мовлення та набути навички соціальної комунікації.

Як зазначалося вище, головною метою в заняттях іноземною мовою з точки зору комунікативного підходу є вільна комунікація і взаєморозуміння її учасників, тобто вміння використовувати набутий лексичний та граматичний багаж у різноманітних комунікативних взаємодіях. Розвиток швидкості та зв'язності мовлення в цьому аспекті постають головними навичками, якими має оволодіти учень. Швидкість мовлення передбачає не тільки вміння використовувати релевантну лексику та граматику в процесі комунікації, а й здатність реалізовувати це в одиницю часу, що відповідає темпоритму вільної та спонтанної розмови та реакціям на слова співрозмовника. Крім того, ефективність комунікації також залежить від вміння розуміти інтонації та акценти в мовленні іншої людини й здатності робити належним чином ці смислові акценти в процесі власного мовлення. При цьому мова не обов'язково має бути бездоганною в плані помилок, оскільки у безпосередньому живому мовленні навіть носії допускають певну кількість незначних порушень. Розвиток швидкості мовлення насамперед передбачає досягнення порозуміння з іншими людьми та включеність у процес розмови. Якщо ж учень звик приділяти більше уваги лексико-граматичній правильності своєї мови (що характерно в першу чергу для людей, які тільки починають

розмовляти англійською), то ефективність та природність комунікації значно знижується і може посилювати мовний бар'єр між співрозмовниками. На цьому етапі особливо важливим для студентів є набуття певного автоматизму у використанні базових лексико-граматичних структур та мовних одиниць у мовленні, наприклад, автоматично відтворювати шаблонні соціальні фрази, такі як вітання, прощання, ввічливе прохання та відмова, запит щодо напрямку тощо. Ефективними вправами для розвитку автоматизму мовлення можуть слугувати так звані «дріли» з багаторазовим повторенням певних лексичних чанків та сталих граматичних конструкцій. Так, наприклад, у процесі вивчення лексико-граматичного патерну *like/ don't like doing...* шляхом багаторазового перерахування видів діяльності, що учню подобається або не подобається робити, виникає автоматичність у вживанні герундію після дієслів, що виражають уподобання. Якщо ж вивчати цей патерн у діалозі, закінчуючи кожне ствердження типовою фразою *What about you?/ And you?*, студенти краще запам'ятовують зазначений мовний шаблон, оскільки чують його від партнера, а також навчаються бути рівними учасниками комунікації, ставлячи супутнє питання співрозмовнику.

Окрім автоматизму, важливим показником вільного володіння розмовною мовою є також вміння робити паузи в процесі мовлення, адже жодна природна бесіда не обходиться без смислових пауз, коли учаснику комунікації потрібен деякий час на обдумування висловлень співрозмовника, дати можливість висловити думку іншій людині, а також, щоби просто перевести подих. З іншого боку, занадто затягнуті перерви у процесі мовлення виглядатимуть неприродно, можуть викликати напруженість бесіди й уповільнювати розуміння співрозмовників один одного. За словами відомого методиста С. Торнбері (Thornbury, 1995), природна розстановка пауз відбувається на перетині смислових частин речення, коли людина намагається акцентувати значущість певної інформаційної одиниці в її мовленні. І навіть, якщо процес мовлення занадто уповільнюється через те, що студент намагається підібрати влучне слово або не в змозі швидко зреагувати на слова партнера, Торнбері пропонує все ж не мовчати, а вжити так звані "pause fillers" чи то просто звуки та вигуки, як *um/er/uh*, або заповнювати паузи виразами-зв'язками, як "I mean", "sort of", "let me think" тощо.

Також важливим аспектом у процесі вільного мовлення є здатність учня не тільки говорити швидко, а й взаємодіяти з співрозмовником, або вміння бути ввічливим партнером – не заповню-

вати весь розмовний простір власною мовою, а давати змогу висловитися усім учасникам акту комунікації. Головними принципами ввічливої комунікації, якими має оволодіти людина, що вивчає іноземну мову, є, насамперед, вміння розвивати бесіду шляхом постановки супутніх питань співрозмовнику й передача ініціативи в ході бесіди іншій людині. Для цього студенти мають розвивати навичку активного слухання, щоби повноцінно розуміти партнера та продовжувати бесіду логічно та послідовно. Також для досягнення збалансованої комунікації необхідно навчитися доповнювати думку співрозмовника та коректно підключатися до бесіди у відповідний момент. З цією метою можна користуватися спеціальними дискурсивними маркерами або окремими вигуками. Наприклад, фразами "I see what you mean" (щоби продемонструвати розуміння думки партнера та висказати свою), "by the way" (щоби доповнити ідею), "all in all, anyway" (щоби підсумувати, узагальнити думку), "like I/you say" (для нагадування попередньої інформації, акцентування або узагальнення), "uh-huh, really?, no way!, that's true, what a shame!" (щоби підкреслити активне слухання співрозмовника) тощо.

Таким чином, швидкість мовлення репрезентує не тільки вільне володіння іноземною мовою, а й включає набуття студентом таких важливих аспектів коректної комунікації, як вміння робити смислові паузи в процесі бесіди, а також заповнювати тривале мовчання, бути гнучким співрозмовником і давати можливість висловитися партнеру, уважно його вислуховувати, брати ініціативу в розмові у належний час, ввічливо переключатися на іншу тему.

Неможливо розвивати швидкість та зв'язність мовлення без оволодіння навичкою грамотно формулювати свою думку та, як мінімум, базового лексичного запасу, що також є невід'ємною частиною ефективної комунікації та взаєморозуміння її учасників. Використовуючи комунікативний підхід на заняттях з англійської, викладачі рано чи пізно стикаються з дилемою: якому аспекту приділити більше уваги, який слід розвивати в цей момент у класі – швидкість мовлення або точність та грамотність. Оскільки обидва елементи доповнюють один одного і є необхідними для ефективної комунікації, балансу можна досягнути шляхом поступового та паралельного розвитку обох аспектів залежно від рівня та потреб навчальної групи, поперемінно віддаючи перевагу одному з них.

Точність мовлення іноземною мовою визначається тим, наскільки коректно студент може сформулювати свою думку з позиції граматики,

вимови та вживання релевантної лексики в контексті бесіди. Це включає використання належних часів, дієслівних форм, структуру речення загалом та узгодження різних частин мови. Щодо вживання відповідної лексики, мовець має чітко розрізняти формальну та неформальну мову, релевантність та коректність застосування сталих виразів, словосполучень й фразових дієслів. І, якщо в процесі мовлення викладач головною метою ставить розвиток швидкості та зв'язності, то виправлення помилок під час бесіди не буде першочерговою задачею. У разі напрацювання точності важливим елементом на уроці є саме увага викладача та студентів на типових помилках та їх корекція й багаторазове повторення правильних, точних формулювань. З метою ж зменшення стресу студентів й усунення психологічних перешкод у подальшому вивченні іноземної мови та опануванні навичок вільної комунікації виправлення помилок має відбуватися з невеликою частотою, не перебиваючи мовний процес, а після його смислового завершення. Також студенти можуть виправляти один одного в парах та невеликих групах у дружній атмосфері, фіксуючи помилки в процесі мовлення та даючи зворотний зв'язок наприкінці бесіди.

Говорячи про впевнене володіння лексико-граматичною базою як необхідну умову для точності мовлення й взаєморозуміння у комунікації, треба розрізняти теоретичне знання студентів та фактичне, або наскільки продуктивним воно є в процесі мовлення. Оскільки здебільшого різниця між знанням, як правильно говорити, та вмінням спілкуватися англійською достатньо велика, важливо запропонувати студентам на постійній основі

практикувати комунікативні вправи на закріплення нової та вивченої лексики та граматики. Ефективними вправами для розвитку та контролю комунікативної навички, на думку Торнбері, є різноманітні завдання на повторення слів, фраз, висловлювань, що становлять певну лексико-граматичну структуру. Одними з таких є «дріли», вправи з багаторазовим повторенням лексико-граматичних одиниць із метою доведення отриманого знання до автоматизму, що є необхідним не тільки для опанування точністю мовних структур, а й для їх вільного вживання в процесі мовлення. Практика дрільових завдань дає змогу закріпити вивчений матеріал у довготривалій пам'яті, сприяє точності формулювання мовних одиниць (чанків), розвиває необхідну швидкість та плинність мовлення.

Висновки. У підсумку слід зауважити, що аспекти швидкості та точності мовлення є невід'ємними складниками, що доповнюють один одного, у становленні комунікативної компетенції студентів. Незважаючи на те, що в рамках комунікативного підходу до вивчення іноземних мов превалює розвиток природності, зв'язності та відповідної швидкості мовлення, без напрацювання грамотності мови, що підкріплюється знанням релевантної лексико-граматичної бази, процес ефективної комунікації представляється неповноцінним. Саме тому викладачеві слід приділяти належну увагу обом зазначеним аспектам, поперемінно надаючи перевагу одному з них залежно від рівня та нагальних потреб студентів. Таким чином, можна стверджувати, що знаходження балансу між швидкістю мовлення та його точністю виявляється динамічним процесом, що творчо варіюватиметься в кожному окремому класі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бесараб Т. П. Переваги комунікативного підходу при вивченні іноземних мов у ВНЗ. *Наукові записки Національного університету Острозька академія*. 2015. № 58. С. 315–317.
2. Кокоріна Л., Літунова М. Комунікативно спрямовані методи і прийоми навчання граматики англійської мови. *Актуальні питання гуманітарних наук* : збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2020. Том 3, № 27. С. 128–132.
3. Derakhshan A. Developing EFL's learners speaking ability, accuracy and fluency. *English Language and Literature Studies*. 2016. Vol. 6, No 2. pp. 177–186.
4. Dormer J. E. Improving speaking accuracy through awareness. *Journal of Adult Education*. 2013. Vol. 2, No 1. pp. 16–22.
5. Kuznetsova O. Yu. Education content issues: theoretical and practical issues. *Проблеми законності (Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого)*. 2017. № 138. С. 230–236.
6. Pishkar K. A comparison of the effects of teacher's speaking accuracy vs. fluency on EFL learners' oral skills. *Journal of Applied Linguistics and Language Research*. 2017. Vol. 4, Issue 1. pp. 304–312.
7. Thornbury S. How to teach English. Longman, 1995. 157 p.

REFERENCES

1. Besarab T. P. Pervagy comunicatyvnoho pidhodu pry vyvchenni inozemnyh mov u VNZ [Advantages of the communicative approach in ELL in the higher educational establishments]. Scientific notes of National University Ostrozka Academy. 2015. No 58. pp. 315–317 [in Ukrainian]
2. Kokorina L., Litunova M. Comunicatyvno spryamovani metody i pryomy navchannya gramatyky angliiskoyi movy [Communicative methods and techniques in English grammar teaching]. Scientific collection “Current Issues of Humanities: the collection of scientific works of young scientists of Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University”. 2020. Vol. 3. No 27. pp. 128–132 [in Ukrainian]
3. Derakhshan A. Developing EFL’s learners speaking ability, accuracy and fluency. English Language and Literature Studies. 2016. Vol. 6, No 2. p. 177–186.
4. Dormer J. E. Improving speaking accuracy through awareness. Journal of Adult Education. 2013. Vol. 2, No 1. pp. 16–22.
5. Kuznetsova O. Yu. Education content issues: theoretical and practical issues. The issues of legality (Yaroslav Mudryi National Law University). 2017. № 138. C. 230–236.
6. Pishkar K. A comparison of the effects of teacher’s speaking accuracy vs. fluency on EFL learners’ oral skills. Journal of Applied Linguistics and Language Research. 2017. Vol. 4, Issue 1. pp. 304–312.
7. Thornbury S. How to teach English. Longman, 1995. 157 p.